
APUNTS DE LA TROBADA

COM ASSEGUREM QUE LA PARTICIPACIÓ INSTITUCIONAL SIGUI TRANSFORMADORA?

ENERGIES COMUNITÀRIES, 10 DE NOVEMBRE DE 2016

En un moment d'auge de la participació ciutadana promoguda des de les institucions sorgeix la necessitat de marcar uns mínims entre els actors del sector que compartim una visió comuna. Aquestes pautes haurien d'assegurar que els processos siguin realment transformadors.

Aquest document beu de les discussions que tingueren lloc durant les trobades de diferents professionals i acadèmics el juliol al CC Albareda i al CC Navas el mes de novembre, dins de les jornades d'Energies Comunitàries.

QUÈ SIGNIFICA QUE LA PARTICIPACIÓ INSTITUCIONAL SIGUI TRANSFORMADORA?

Com a preludi cal preguntar-se què entenem per participació, què significa que sigui transformadora; i perquè parlem de participació transformadora institucional. Entenem **participació** com qualsevol actuació on participi ciutadania de manera directa i que s'adreci a influir en les polítiques públiques a través de la deliberació. Si afegim l'adjectiu **transformadora** és perquè esperem un canvi positiu, i per tant reconeixem que hi ha quelcom que no ens agrada com és actualment. Partim d'una realitat que creiem injusta i compartim la voluntat de transformar-la, sense que això impliqui que estiguem d'acord amb un diagnòstic o una solució única. Definir què és millor es defineix ideològicament. Parteix d'una cultura transformadora, que és aquella que ajuda a comprendre i actuar críticament en la societat en la que vivim, per superar la desigualtat; i és el que queda després de cada experiència transformadora, que a la vegada augmenta el bagatge per a les següents. Finalment, ens referim a **institucional** com aquella participació promoguda per les administracions públiques, sense distingir d'on sorgeix la iniciativa, però per diferenciar-la de tots els altres tipus de participació que es duen de forma autònoma, tot i que puguin ser més legítims i representatius que els propis processos institucionals.

Creiem que la transformació s'ha de dur a terme a diferents nivells. La participació ha de transformar els **objectes** (sobre el què participem), els **subjectes** (qui participa) i el **mitjà** (els processos en si mateixos). Cada procés pot incidir en diferent mesura en cada un d'aquests aspectes. En tot cas seria desitjable que el propi procés incorporés indicadors per quantificar-ne l'impacte real.

TRANSFORMAR ELS OBJECTES (EL QUÈ)

La participació institucional ha d'anar encarada a transformar una realitat. Per això és necessari que:

Incideixi sobre l'objecte que vulguin canviar els subjectes que participen. Si en la democràcia representativa s'ha de poder decidir sobre totes les coses, no hi ha motius perquè no es pugui fer amb la democràcia deliberativa o directa.

Afronti l'arrel de problema i no es limiti a accions pal·liatives.

Produeixi un canvi en l'objecte de manera que disminueixin les desigualtats.

Millori l'eficiència i la equitat de les polítiques públiques.

Hi hagi una relació equilibrada entre l'objecte i els subjectes. Sobre el què participem marcarà quins subjectes són representatius.

Hi hagi una coherència de continguts en el conjunt de les polítiques públiques.

Es parteixi d'una diagnosi compartida sobre quina és la problemàtica.

Els processos siguin vinculants sempre que es compleixin els requisits marcats a l'inici del procés. Calen garanties de la seva execució. Tot i que no rebutgem que en certs casos els processos consultius poden ser també útils, caldrà ser transparent en el grau d'incidència i reforçar el poder transformador en els subjectes i el mitjà.

TRANSFORMAR ELS SUBJECTES (EL QUI)

També esperem que la participació institucional provoqui una transformació sobre els subjectes que participen. Per això cal que:

Fomenti el debat i no tan sols expressar idees unilateralment esperant una resposta institucional.

Activi la ciutadania. Que vagi a buscar aquells sectors de població que encara no participen.

Creï consciència política. Participar ja genera ciutadania i permet exercir com a subjectes polítics.

Ajudi a **solucionar els problemes de forma comunitària.** Que reconegui el paper dels propis participants en la resolució dels problemes. Si implica actuació generarà més transformació.

Generi identitat i sentiment de pertinença a una comunitat. Ser un element de cohesió social.

Sigui inclusiva. Calen estratègies determinades per arribar a tots els col·lectius. Cal assegurar la pluralitat de persones que participen i donar veu als sense veu.

Empoderi i generi un aprenentatge. Caldrà contrarestar la manca de capital social que puguin tenir certes persones o col·lectius i doni eines perquè els subjectes siguin autònoms.

Hi hagi una coherència d'agents. Cal que els diferents interlocutors estiguin presents.

En aquest sentit cal que **apropi els que prenen les decisions amb els afectats per aquestes decisions.** La participació no ha de servir de pantalla per separar-los encara més.

Ajudi a **prendre consciència sobre els privilegis de cadascú.** Si un té més privilegis també ha de tenir més responsabilitats.

TRANSFORMAR EL MITJÀ (EL COM)

La participació institucional també ha de provocar una transformació en els propis mecanismes, que creiem que cal

revisar. També ha de provocar un canvi dins de l'institució. Per això cal que la participació:

Defineixi de forma clara i transparent quines són les regles del joc. Cal marcar els límits per no generar frustració i falses expectatives. Ha de reconèixer i incorporar l'existència de límits

Generi continuïtat en els processos, i deixar de començar de nou cada vegada o crear "processos bolet".

Cuidi els factors emocionals. Cal fomentar l'escolta activa i posar de relleu la proximitat. És important "estar en el lloc" i partir del coneixement del territori. Cal comprendre el context i l'entorn sociopolític.

Normalitzi la participació com quelcom necessari en la nostra societat. Cal visibilitzar la participació. Participar és un dret i s'ha de difondre.

Sigui transversal dins de l'administració. No pot involucrar únicament els departaments de participació, ciutadania,... sinó tots aquells departaments implicats en resoldre la problemàtica plantejada.

Sigui estratègica i no residual.

Reconegui la dimensió pedagògica del procés. Donar importància al procés en si. Que l'experiència de participar valgui la pena en si mateixa.

Es basi en el rigor professional i no en el voluntarisme o recaigui en personal no qualificat o sobrecarregat amb les seves funcions.

En el cas que es transfereixin responsabilitats també vagi acompanyat d'una **transferència de recursos**.

Millori el sistema de presa de decisions i fomenti la democràcia directa.

Posi en valor l'escala micro. Si bé no cal deixar d'aspirar a poder participar sobre qüestions més generals i complexes reivindicuem el "small is beautiful" de Schumacher. Hem de cuidar allò que podem fer avui en dia per generar confiança i saltar a estadis superiors.

Plantegi processos creatius i legítimi altres maneres de fer. Cal buscar altres formes de participar, no només assistir a reunions.

Sigui transparent en tot el procés. Ha d'haver-hi una transparència en el retorn i argumentar les decisions preses. Cal que ajudi a que l'administració tingui una estructura més transparent.

Respecti els temps del processos. El temps és bàsic per generar confiança i involucrar a la ciutadania, i no pot anar marcat pels ritmes polítics o de l'administració.

Trenqui els rols assignats dels agents. En aquest sentit cal reconèixer que l'administració és un agent més. Ha de deixar clar el seu rol de poder i quines són les seves voluntats. Tot i així l'administració no és un bloc monolític, sinó que inclou diferents rols dins seu.

Empoderi també als tècnics de l'administració.

Treballi des de baix. La participació institucional pot venir des de la base. L'administració pot donar suport i participar en processos d'altres institucions o col·lectius.

En aquest sentit **no ha de contrarestar iniciatives existents al territori**, sinó sumar-s'hi.

Treballi des de la il·lusió, de forma propositiva i constructiva.

Posi de relleu les desigualtats existents i no parteixi d'una falsa idea d'igualtat. Així cal que **faciliti**, de manera que tothom tingui la oportunitat de prendre part en l'exercici de la ciutadania.

Finalment la participació cal que **sigui viva**. En un moment de revisió de les normes de participació cal generar marcs prou garantistes per assegurar la qualitat dels processos però a la vegada prou flexibles per adaptar-se a la realitat del moment i ser creatius.